

חלכות שפת סימן שצ

ביאורים ומוספים

סימן שצ

דין בטול רשות לאותן ששכחו לערב

[משנ"ב ס"ק ב]

א"הם לה' קא"ו.

1) פירוש רבנו, שמצינו שלשה ביאורים בדברי השו"ע במה שכתב שיש חידוש בכך שמועיל הביטול אף על פי שהם רבים: א. שאף על פי שבני החצר הם רבים, יכולים בני המבוי לבטל להם רשותם כיון שבני החצר עירבו לעצמם, ודומה דינם למבואר בשו"ע לעיל (סי' שפ ס"א) שאם עירבו בחצר ואחד לא עירב עימם, יכול הוא לבטל את רשותו לרבים שעירבו, וכן פירש המשנ"ב. והט"ז (ס"ק א) הקשה לפירוש זה, שאם עירבו רבים ודאי נחשבים הם כיחיד, ואין חידוש בדבר. ב. הט"ז (שם) פירש, שהחידוש הוא שאף על פי שגם בני המבוי הם רבים [שהרי יש כמה חצרות במבוי] ורבים הם אינם נעשים אורחים, מ"מ מועיל הביטול לחצר שביטלו לה, שרק לענין להתיר להם טלטול אין דנים אותם כאורחים, כמבואר בשו"ע לעיל סי' שפ ס"ד. ג. השו"ע הרב (ס"א) פירש, שהשו"ע מחדש שאף על פי שבני החצר הם רבים ורבים אינם נעשים אורחים, מ"מ כיון שכל בני החצר יוצאים למבוי בפתח אחד, הריהם כרבים הדרים בדירה אחת שדינם כיחיד, ובדעת הגר"א, ראה מה שכתבנו בשעה"צ ס"ק א.

[שעה"צ ס"ק א]

וכן פסקו בבאר ט"ק"א.

2) שהגר"א (רי"ה אף על פי) פירש, שהחידוש הוא שאף על פי שלא נשתתפו ואם כן כל בני החצר הם רבים, מ"מ נחשבים הם כיחיד, שהרי אין צריכים ליתן בשיתוף אלא אחד.

[משנ"ב ס"ק ג]

ובקצין מה שכתב לעיל בסימן שפ סעיף ד.

3) שם נתבאר שאם בני חצר שעירבו מבטלים רשותם לאחד מבני החצר שלא עירב, מותר לו להוציא מביתו לחצר, ולחם אסור להוציא בין מביתם ובין מביתו לחצר, משום שהם רבים ואין רבים נעשים אורחים אצל יחיד, ואם יחזרו ויוציאו לחצר נראה שחוזרים מבטולם ורוצים לשוב ולזכות בחצר, וכן כאן אם בני שאר החצרות יוציאו מחצרם למבוי, יראה כאילו חזרו מבטולם.

ובמשנ"ב שם (ס"ק טז) הביא את דעת המג"א (סי' שפא ס"ק א) שמותר לבני החצר להכניס מהחצר לבית, משום שאין זה נקרא השתמשות בחצר ואין נראה שחוזרים בהם מבטולם, ולשיטתו לכאורה הוא הדין כאן מותר לשאר החצרות להכניס מהמבוי לחצר. אמנם, למעשה הביא המשנ"ב (שם) שדעת הרבה פוסקים שגם להכניס מחצר לבית אסור, ולדעות אלו פשוט שגם כאן אסור להכניס מהמבוי לחצר.

[שעה"צ ס"ק ג]

ועין לעיל בסימן שפ בבאר הלכה מה שכתבנו בענין זה.

4) שם (ס"א) פסק הבה"ל (ד"ה או) שאין להחמיר בזה.

[משנ"ב ס"ק ז]

דלגבי מבוי קל בני החצר חשויים פת"א.

5) מקור דבריו מהרא"ש (עירובין פ"ו סוף ס"א), והחזו"א (א"ח סי' המשך במילואים עמוד 36

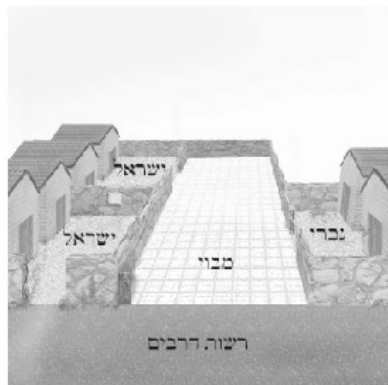
סימן שצ

מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד ישראל

[שו"ע ס"א]

מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד ישראל, ובית של ישראל אחד אצלו פתוח לרשות הרבים ולא למבוי, וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי.

1) בזה וכו'

[משנ"ב ס"ק א]

ומירי שאין כאן אלא חצר אחד של ישראל הפתוח למבוי.

2) והיתר מבוי זה, כתב חב"י שהוא על ידי לחי או קורה. ואף שאין בו אלא חצר אחת של ישראל, ומבואר בשו"ע לעיל (סי' שסג סכ"ז) שמתנאי המבוי כדי שיהיה נותר בלחי וקורה, הוא שיהיו פתוחות לו לפחות שתי חצרות, כאן שפתוחה לו גם חצר אחרת של נכרי, נחשבת דירת הנכרי לדירה לקולא. ומ"מ כתב המאמר מרדכי (ס"ק א) שהדבר פשוט שצריך שיהיו בחצר הישראל לפחות שני בתים, שגם זה הוא מתנאי מבוי שיהיו שני בתים בכל חצר.

[משנ"ב ס"ק ו]

ועין לעיל בסימן שפ סעיף יט.

3) וראה מה שכתבנו בשעה"צ שם ס"ק כו.

[שו"ע ס"ב]

מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד ישראלים, והיו חלונות פתוחות מחצרו לקצר של ישראל.

4) בזה וכו'

מילואים הלכות שבת סימן שצא

המשך מעמוד רנח

הראש לסמוך עליו בכל התורה כולה, וכל שכן בידי עירוב שהרי הלכה כדברי המיקל בעירוב, וכן פסק השו"ע כאן.

[משנ"ב ס"ק ח]

אם היא יותר מקיט"סאקס.

(6) ואם נדל העיר הוא בית סאתים או פחות, הביא בביה"ל לעיל (סי' שבע ס"א ד"ה או לג) שחלקו הראשונים האם מותר להוציא מבית לקרפף כזה, ופסק שלכתחילה בודאי יש להחמיר בזה, ובשעת הדחק נראה שיש לסמוך ולחלק.

פא ס"ק יג) הקשה, שהרי מה שמועיל ביטול ליחיד במקום נכרי, הוא משום שלא שכח שישאל יחיד ידור עם נכרי כיון שמפחד ממנו, ואם כן באן שיש בחצר הרבה ישראלים הרי אינם מפחדים והדבר שכיח שיגורו באופן זה, ואם כן מדוע הנכרי אינו אוסר, ותירץ, א. שחכמים התירו בכל אופן שנקרא יחיד, ולגבי המבוי כל בני החצר נקראים יחיד, ב. שגם אופן זה אינו שכיח, ונשאר בצ"ע.

והב"י (ד"ה וכלל) הביא שהמהרי"ק (שו"ש מה) אסר באופן שגרים בחצר שני ישראלים שאוסרים זה על זה, וכתב שכן נראה שד"א דעת הסמ"ג (הל' עירובין רמג ע"ד), אמנם להלכה הכריע, שכדאי הוא

הלכות שבת סימן שצב

המשך מעמוד רס

(15) כן הוא לשון הראש"ש (עירובין פ"ה סי' ט), וכתב כן לפי השיטה שהובאה בגמרא שאפשר לערב רשות הרבים לרוחבה, וביאר שמי"מ צריך להי מכאן ומכאן בדרך תיקון חצר או צורת הפתח, כרי שלא יהיה פרוץ למקום האסור, והחזיר (א"ח סי' צה ס"ק ג) תמה, מדוע אין די בלחי או קורה לתקן שלא יהיה פרוץ למקום האסור.

[ביה"ל שם]

אסור בקל מנייה.

(16) דעת החזיר [ראה בהערה הקודמת], שאף לדעת השרע אפשר לחלק מבוי באמצע על ידי תיקון חצר, ורק באמצע רשות הרבים אינו מועיל.

[ביה"ל ד"ה ומערבין]

הקו לקבץ ה"בכ"ד.

(17) וכתב החזיר (א"ח סי' צה ס"ק יט), שלכתחילה עדיף לחוש לעשיית השו"ע שלא לחלק רשות הרבים באמצעה אף לרוחבה, אבל מעיקר הדין יש לסמוך על שיטת הרמ"א שאם מחלק אותה לרוחבה, מועילים תיקוני חצר כגון שני לחיין, או עומד מרוכב או צורת הפתח.

מתקן באמצע מבוי [לשיטתו כנ"ל], אבל אם המבואות כבר פתוחים זה לזה ונשתתפו יחד, לא יועיל שיניח צורת הפתח בפתח המבוי הראשי, שהרי זה דומה לחלוקה באמצע רשות הרבים. [ובשו"ת הלכות (ס"ז) העתיק דין זה, ומבאר שמה שד"ן החזיר (ס"ק ג) שלא מועיל להניח תיקוני חצר באופן זה, הוא גם למסקנתו שם שמועילים תיקוני חצר באמצע מבוי, ומשום שאופן זה גרע].

ובהמשך דבריו כתב החזיר (ס"ק ה), שאם המבואות פתוחים זה לזה ועירבו יחד בדרך פתחם, יתכן שמועיל להניח צורת הפתח בפתח שבין המבואות לרשות הרבים, וכתב הגרש"ב והלחנברג (הובא בקונטרס תקנת העירוב סי' ד), שכוונת החזיר היא שיש לחלק בין אם יש מבוי שמחבר את כל המבואות ומבוי זה פתוח לרשות הרבים, שאז לא מועיל שיניח צורת הפתח בפתח המבוי הראשי, כיון שנחשב הדבר כמו חלוקה באמצע רשות הרבים, לבין אם כל המבואות פתוחים לרשות הרבים אלא שהם מחוברים ביניהם, שאז כל מבוי נחלק לעצמו מרשות הרבים, אף על פי שנשתתפו יחד.

[ביה"ל ד"ה זה]

כדי שלא יהיה פרוץ לטקסם הקסודי.

הלכות שבת סימן שצג

המשך מעמוד 520

השמשות נאכל עירוב, והשני הניח את עירובו בבין השמשות, כתב בדגהות רעק"א (על גליון השו"ע) שאסור לאחר מהם להדליף עמו פירות או כלים של השני, שהרי ממה נפשך אם העירוב של הראשון קיים עירובו של השני אינו עירוב, ואם של השני קיים עירובו של הראשון אינו עירוב, וכיון שכלים קונים שביניהם כרגלי הבעלים [נמבאר בשו"ע לקמן סי' שצז ס"ג], נמצא שמוילך את הפירות חוץ לתחומם.

[משנ"ב ס"ק טז]

לחלק הקמן בין השמשות גופא לאיש אחר.

(11) ואם עירב מבעד יוב עירובי תחומין ובבין השמשות עירב עירובי הצרות, ובשעת עשיית עירוב החצרות כבר נאכל עירוב

ולכן אינו מערב, וכן כתב השו"ע הרב (שם ק"א ס"ק ג), ששם מדובר שקיבל על עצמו חומרת עיצומו של יוב, מה שאין כן כאן מדובר שקיבל על עצמו רק תוספת שבת.

ולמעשה כתב בביה"ל (שם), שבאופן שיש לצרף עוד ספק, יש להקל לערב עירובי חצרות בספק חשיכה גם אם כבר קיבל עליו שבת, ובשו"ת הלכות (כאן ס"ב) דן בבחינת הביה"ל שם, האם כוונתו שיש להקל גם אם העירוב קיבלו עליהם, או רק באופן שהיחיד קיבל עליו.

[שו"ע ס"ג]

שניהם קנו עירוב.

(10) ואם שניהם עירבו לצד אחד, אחד הניח את עירובו מבעד יוב וכבין

רנח באר הגולה

הלכות שפת סימן שצ שצא

שצ מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד ישראל, ובו ב' סעיפים:

א ערובין ע"ד,
וצ"ל לזיל בסימן
שכב ב' ומכ"ס דקרבן
ה מהלכות ערובין,
וע"ז דמ"ד ש"ע
לזיל

א *מבוי שצדו אחד אינו יהודי (א) וצדו אחד ישראל, (ב) ובית של ישראל אחר אצלו פתוח לרשות הרבים (ג) ולא למבוי, וחלון בינו לבין ישראל חדר במבוי, אינו יכול לערב (ד) דרך החלון שביניהם (ה) להוציא כליו למבוי דרך בית ישראל שכנו הפתוח למבוי; אבל אם פתח ביניהם, (ו) מותר. ויש מי שאוסר אף בפתח פתוח ביניהם: ב' במבוי שצדו אחד אינו יהודי (ז) וצדו אחד ישראלים, והיו חלונות פתוחות מחצרו לחצר של ישראל (ח) ונערכו כלם דרך חלונות, אף-על-פי שצדו אחד אנשי בית אחד ומתרים להוציא ולהכניס (ח) דרך חלונות, תרי אלו אסורים להשתמש במבוי (ט) דרך פתחים (י) עד שישקרו מן האינו יהודי:

שצא דין בטול רשות לאותן ששכחו לערב, ובו ב' סעיפים:

א משנה ערובין ע"ד
ובמקרא
ב כלומר וקרא
דאין מבטלין רשות
לכ"ס שלא ע"ב,
כמבאר בסימן שפ
ג ה"א"ש ר"ש פרק
ט"ד ונכ"ט ה"ס
בספר ד' תוספות

א *כל משפטי בטול (א) למי ששכח ולא ערב בחצרו, בן הוא במבוי, *שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה, *מבטלין רשותה לשאר בני המבוי או הם לה (ב) באף-על-פי שהם רבים, ששכח החצר בני מבוי חשבים (ג) פתח בחצר. (ד) וכל משפטי ישראל פתח עם האינו יהודי, בן הוא במבוי (ה) או בעיר, שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המקפת חומה (ו) עד שיהיו שתי חצרות של בתי ישראל בעיר, יאכל חצר אחת לא, (ז) אפילו אם הרבה בתים של ישראל פתוחים לחוכה, יהיה שותף העיר מקפת חומה (ח) לדידה; (ט) וסתם צירות הן מקפות לדידה, וסתם מבצרים אינם מקפים לדידה.

באר הלכה

* שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה. ע"ז סימן שפ, דקשעריב החצרות דרך פתחים שביניהם אינם צריכים בטול כלל, דסמכין על צדו במקום שחור, וכן כתב הטור: * מבטלין רשותה וכו'. וקפל מקום היא עסקה אסורה להוציא מחצרה למבוי, וקדלעיל בסימן שפ, והיא דבטלה לזמן פס רשות ביטול וחצרון, משמע מהגורו דגם הם מתירין להוציא למבוי, משום דכיון דערכו בחד בלן כדורם בבית אחד דמי תדו כדורם לגבי שארי חצרות שבמבוי, אכן לפי דעת בעל חמור' משה שכתבנו לעיל בסימן

משנה ברורה

א (א) וצדו אחד ישראל. ומ"ד שאין כאן אלא חצר אחד של ישראל הפתוח למבוי: (ב) ובית של ישראל אחר. ורצה לימר, חצר: (ג) ולא למבוי. דאלו היה גם חצר השני פתוח למבוי, אסור היה יש כאן שתי חצרות של ישראלים וצריכים לשכור המבוי מן העכו"ם ולשתף בינם: (ד) דרך החלון. ורצה לימר, שיערכו על סמך שיש חלון פתוח ביניהם: (ה) להוציא כליו למבוי, ואף-על-גב דאין כאן אלא חצר ישראל שחצרו פתוח

למבוי, מכל מקום אסור חכמים לזה לטלטל דרך חצרו של חברו אפילו על-ידי ערוב, כפי שלא יסמך (ה) האי ישראל עליו שיוצא ונגבס תדיר על-ידי ערובו, וישאר לדור כאן יחיד במקום עכו"ם וילמד ממעשיו: (ו) מותר. דכלאו הערוב גסרין לא מסמכי האי ישראל לדור כאן, דכיון שיש פתח מותר, (ג) מצד בכל צד ויכלל שעה שישכנס האי ישראל חברו, ויהיה לא גורו; וכל זה בשכחה פתח פתח וקורה או בצורתה פתח. וע"ז לעיל בסימן שפב סעיף יט) במשנה ברורה מה שכתבנו שם ולע"ז גסרין לקאן, וכן מה שכתבנו שם בבאר הלכה, כי הוא ענין אחד, רק דשם כתב המהפך דין זה לענין חצר וכאן כתבו לענין מבוי: ב' (ז) וצדו אחד ישראלים. ונצטרפה פתחין למבוי: (ח) דרך חלונות. וכל-שכן אם היו פתחים ביניהם דמהני הערוב: (ט) דרך פתחים. הפתוחים (א) למבוי: (י) עד שישקרו וכו'. דאין ערוב מועיל לעשותם כיון במקום עכו"ם, כדאיתא לעיל בסימן שפב סעיף כ:

א (א) למי ששכח ולא ערב וכו'. המבאר בסימן שפ ושפא: (ב) אף-על-פי שהם רבים. איתא לה' קא"י, (ג) ורצה לומר, וקרא לן בסימן שפ דאין מבטלין רשות לשני אנשים שלא ערכו מפני שהם אוסרים זה על זה, ואסרין לכאורה גם הכא תרי יש רבים בחצר ולא נשתתפו במבוי, אף יכולין לבטל להם, קא משמע לן כיון דעל-פלגנים עשו ערובי-חצרות יחד, פתחין חשיבי: (ג) פתח בחצר. ופשוט דהבטול לא יועיל רק לזה החצר שבטלו לגבה דהוא והיה מותר להוציא מחצרו למבוי, אבל שארי חצרות אסורין להוציא מחצרון למבוי, וכעין מה שכתב לעיל בסימן שפ סעיף ד'. (ג) ואפילו בטלו לו גם רשות ביתם וחצרים, גסרין נראה דלא מהני להוציא מחצרון למבוי, דרבים לגבי יחיד לא נעשו בארצות, ואפילו אם נאמר לענין זה דבני חצר חשיבי כרבים, קא מבאר שם דרבים לגבי רבים גסרין לא נעשו בארצות: (ד) וכל משפטי וכו'. ורצה לומר, שכתבנו בר"ש סימן שפב דאין הנכרי אוסר עד שיהיו שני בתי ישראלים בחצר, בן הוא במבוי, שאין אסור להוציא (ג) מהחצר למבוי שהוא מתקן בלתי קורה עד שיהיו שני חצרות של ישראלים במבוי: (ה) או בעיר. הנהי המקפת חומה, דאינה צריכה עוד תקון, וקדלקמה, דאי לא היה מקף חומה, בכלל כרמלית היא כל-ומן שאינה מתקנת בלתי קורה: (ו) עד שיהיו שתי חצרות. דאין אוסרים זה על זה להוציא כלי הבית למבוי כל-ומן שלא נשתתפו ביחד, ובהם העכו"ם גסרין אוסר עליהם שלא יועיל שתופן עד שישכחו ממנו רשותו במבוי: (ז) אפילו אם הרבה וכו'. דלגבי מבוי כל בני החצר חשבים כחדא, וכנ"ל: (ח) לדידה, דאם לא-כן בלאו כו' אסור אם היא יותר מבית-סאמיס, דהוא בכלל קרפף המבאר לעיל בסימן שפא: (ט) וסתם צירות וכו'. דסתם צירות בונים בתים

שער הציפן

(א) ומקרא: (ג) ה"א"ש בשם ר"י: (ג) אבל דרך הסתמים שפתוחים מחצרו למבוי בלא דרך המבוי מותר אפילו בלא שכיחות: (ה) אליה ובה ותוספת-שבת וט"א, וכן משמע בבאר הג' י"א: (ז) וראיתי בהרשעה שכתב דאם בשלח לו רשות ביתן מותר, ומשמע דכדכיו דאפילו רבים לגבי יחיד מותר בזה, ולפי מה שהסכימו לעיל בסימן שפ הפנך-צדקם ושארי אחרונים לא מהני בזה אפילו בשלח לו רשות ביתן, ע"ז שם: (א) ורצה לומר, פלים ששכחו צדית, דאלו פלים ששכחו חצרו לא חמירא מישראל, שאין אסור בזה מחצרו למבוי אפילו אם לא ערב ולא נשתתפו במבוי, וכן כלים ששכחו במבוי גופא גסרין מותר לטלטל בכל המבוי ואין העכו"ם יכול לאסור, דלא חמירא מישראל שכתבנו לעיל בסימן שפא דמותר אפילו לא נשתתפו במבוי, ולפי מה שכתבנו רבי עקיבא איגור לעיל בסימן שפב בשם מהר"ל יש להחמיר בזה. וע"ז לעיל בסימן שפב בבאר הלכה מה שכתבנו בענין זה:

